

Undervisningsmateriale til lyd i udskolingen

Død konge kæmper ikke

Lydfortælling til dansk- og historieundervisningen

www.radiodrama.dk

Indhold

Introduktion til "Død konge kæmper ikke"	1
Dronning Margrethe d 1.	2
Reallyde og effektlyde.....	4
Død konge lyver ikke	6
Anslaget.....	6
Indhold og lyd.....	7
Vurdering	8
Remediering.....	9
Nyhedsartikel	9
Paper Cinema resumé.....	9

"Død konge kæmper ikke"

kan høre gratis på

www.radiodrama.dk

Introduktion til "Død konge kæmper ikke"

"Død konge kæmper ikke", foregår i 1387 og fortæller om dagene efter, at Dronning Margrethe 1. fik at vide, hendes eneste søn, og Danmarks konge, Oluf, var død.

Sorg og følelser måtte vige for taktisk snilde og hurtig handlen for at sikre, Margrethe og hendes gren af familien forblev på kongetronen over Danmark, Norge og Sverige.

Et historisk drama om vejen til magten.

Materialet indeholder fagtekster om Dronning Margrethe 1. og om lyd som medie.

Der er konkrete arbejdsopgaver til fortællingens anslag, indhold og lydside, hvor der er henvisninger til tidskoder fra fortællingen.

Afslutningsvis er der oplæg til forskellige remedieringsopgaver, hvor eleverne kan skrive en nyhedsartikel eller skabe en multimodal fortælling gennem Paper Cinema.

HUSK AT INDBERETTE MATERIALET TIL COPYDAN

"Død konge kæmper ikke" havde premiere d. 25. marts 2022 på Radiodrama.dk

Medvirkende: Tina Mundt Nedergaard, Frederikke Kjær og Thomas Bjerre

Manuskript og redigering: Morten Aagaard Borg

Optagelse og undervisningsmateriale: Kia Lundsgaard

Manuskriptet til fortællingen kan findes og downloades gratis på www.radiodrama.dk/mauskripter

Dronning Margrethe d 1. 1353-1412

Officielt var Dronning Margrethe 1. aldrig dronning. Det er en titel eftertiden har tildelt hende, da hun, som formynder for sin søn kong Oluf og senere sin adoptivsøn Erik af Pommern, reelt var regenten, og også den drivende kraft, der fik gennemtrumfet Kalmarunionen og skabt et forenet Norden efter mange års indbyrdes stridigheder.

Margrete var datter af Danmarks konge Valdemar Atterdag (1320-1375). Allerede i en alder af seks år blev hun trolovet med den 13 år ældre norske Kong Håkon, som et taktisk led i den magtkamp, der foregik mellem de nordiske lande. Som tiårig flyttede hun til Norge, hvor hun blev gift med Håkon og syv år senere, i 1370 blev hun mor til sit eneste barn Oluf. Da Kong Valdemar døde i 1375, rejste Margrete med sin femårige søn til Danmark, hvor hun på et rigsråd i Slagelse fik overbevist adlen om, at hendes søn, Valdemar Atterdags barnebarn, var den retmæssige arving til tronen, naturligvis med sin mor som forstanderinde for riget.

Der har sandsynligvis ikke været hverken kærlighed eller meget samvær mellem Margrete og hendes mand, og slet ikke da Margrete det meste af tiden opholdt sig i Danmark sammen med sin søn, men da Håkon dør i 1380, blev deres nu 10årige søn Oluf også konge af Norge, et erhverv der ligeledes blev varetaget af hans mor.

Margrete havde store ambitioner på sin søns vegne, da hun i fødselsdagsgave gav ham titlen "Arving til Sverige". Det var dog ikke en gave, Oluf nåede at indløse, for i 1387 døde han pludseligt, og både Danmark og Norge stod nu uden en naturlig arvefølge til tronen.

Margrete var ikke klar til at opgive magten, og hun fik derfor bragt sin søsters seksårige barnebarn Bugislav fra Tyskland til Danmark. Hun adopterede ham, gav ham navnet Erik af Pommern og gjorde ham til konge, en titel der, trods alt, var svært for adlen at nægte ham, da han var direkte efterkommer af den store kong Valdemar Atterdag. Senere blev han også udnævnt til konge af Sverige.

Margrete fik titel af "Norges mægtige frue" på livstid, og i Sverige blev hun "Sveriges frue" på livstid. Kong Erik af Pommern blev både som barn og voksen styret af sin mor, der uformelt ikke var dronning, men reelt var den regerende regent.

Margrete var en handlekraftig, men også en taktisk, kvinde, der var i stand til at forhandle og indgå kompromisser.

Kalmarunionen var en union mellem Danmark, Norge og Sverige, der blev indgået i 1397. Unionen blev enige om en fælles regent, Erik af Pommern og hans moder, ligesom den sikrede, at de var med til at bestemme arvefølgen. Endnu vigtigere var, at unionen også

garanterede fælles indsats mod ydre farer, og betød bl.a. for det lille og udsatte Danmark, at Tyskland ikke kunne overtage det med magt, og det var desuden danske statsmænd, der sad på de vigtigste poster i statsadministrationen.

I en alder af 59 døde Margrete på sit skib, sandsynligvis af pest, efter at have siddet på regeringsmagten i 37 år. Det er meget imponerende, at en kvinde havde så meget magt, i en tid, hvor det ene og alene var mandens lod.

Efter Margretes død fulgte flere stridigheder, og Erik af Pommern var ikke i stand til med samme faste hånd som sin adoptivmoder, at styre adlen i de tre riger. Magtkampe fulgte og omkring 1523 blev Kalmarunionen opløst, og de tre lande var ikke længere et.

Margrete 1. har haft en enorm betydning for de nordiske landes historie og ikke mindst det sammenhold, som stadig eksisterer i dag – og selvom hun i sin levetid ikke officielt blev anerkendt som dronning, er det kun rimeligt, at hun bliver det i dag.

Margrete blev først begravet i Sorø og senere flyttet til Roskilde Domkirke, hvor hendes søn Erik af Pommern fik skabt at sarkofag til hende, som stadig kan ses i dag.

Reallyde og effektlyde

Lyde er overalt, nogle lægger vi mærke til med det samme, andre lyde skal vi lytte mere efter.

Lydfortællinger har, selvfølgelig, fristes man til at sige, særligt fokus på lyde og deres indbyrdes fælles udtryk i samspil med fortællingen. Lyde skaber stemninger og er med til at sætte scenen for den fortælling, som modtageren skal høre.

Vi er vant til, at lyde også har et billedligt udtryk, fx film, musikvideoer, reels, sociale medier o. lign. Når vi begynder at lytte fokuseret, vil der for det meste danne sig billeder for vores indre øje, og ofte vil det være billeder, der også er en del af vores erindring. Hører man børn, der leger, vil billedet formentlig være lig en legeplads, man genkender fra sin egen barndom. På den måde skaber man en genkendelighed ved lyde, selvom der ikke umiddelbart følger et billede med.

Lyd og musik kan udtrykke følelser og forstærke stemninger, både i lydfortællinger og på film. Lyde kan bruges som dramaturgiske virkemidler for at øge spændingen i en fortælling og som set up, et varsel om, hvad der vil komme til at ske. Lyde er med til at påvirke vores underbevidsthed og følelsesregister.

Det kan være svært at registrere alle lyde i et lydbillede på grund af de mange lag, men skilles lydene ad, kan man få en større forståelse for, hvilken betydning den enkelte lyd har for en fortælling, hvad enten det er med eller uden en billedside.

De mange lyde, vi hører omkring os kan inddeles i mange underkategorier, du vil her få en kort introduktion til de fem overordnede.

Stemmer har den altafgørende betydning i en lydfortælling, da det er stemmernes funktion, der bringer fortællingen fremad. Stemmen skal være troværdig i forhold til position, den har. Det kan være en ydre fortæller, medvirkende, voice over eller andet.

Reallyde er autentiske lyde, der i fortællinger kan høres af både de medvirkende og publikum. Reallydene er lagt på fortællingen, efter den er optaget, eller der er skruet op/ ned for volumen, for at forstærke en stemning i fortællingen. Typisk vil man have reallyd i fiktive fortællinger, eller dokumentarer, der er blevet fikcionaliseret for at forstærke en stemning, fx et spændingsøjeblik.

Clean sound kan også gå under reallyde, men forskellen er, at der ikke er manipuleret med lydene. De er en naturlig del af baggrunden på optagelsen. Ser man TV eller hører en podcast, er clean sounds desuden defineret ved, at de medvirkende i fortællingen kan høre lyden. Ofte vil nyhedsindslag, interviews og reportager være præget af clean sounds, da optagelser har fundet sted på lokationen.

Effektlyde er ligesom realløde tilføjet fortællingen i redigeringsfasen. Forskellen på de to lyde er, at effektlyden kun kan høres af tilskueren og ikke af de medvirkende. Effektlyde forstærker stemninger og følelser og kan i høj grad være med til at skabe dramaturgisk spænding; f.eks. kan en pludselig høj, skinger lyd give en chokeffekt.

Musik går under effektlyde og bruges ofte som underlægningsmusik og har samme formål som effektlyde. Typer af instrumenter, toner, styrke og tempo er med til at skabe både dynamik i fortællingen og sætte den stemningsmæssige scene, der kan variere mellem alt fra sørgelig og trist til en humoristisk, action præget scene.

Død konge lyver ikke

Anslaget

Anslaget i en fortælling er meget vigtigt, da indledningen skal fange modtagerens interesse, samt give et lille hint om, hvilken oplevelse, der er i vente. Anslaget sætter scenen for det, modtageren skal til at opleve, i forhold til stemning, stil, genre og tema.

Hør de første 30 sek. af fortællingen

- Hvilke lyde hører du?
- Prøv at inddele lyde i de forskellige lyd kategorier
- Hvilken stemning sætter lyden for det, du skal til at høre?

Begynd lydfortællingen forfra, hør det første minut

- Hvilke lyde hører du nu?
- Er der lyde, du ikke hørte første gang?
- Efter 30 sekunder tilføjes endnu en lyd, hvilken?
- Er der overvejende reallyde eller effektlyde?
- Ændrer stemningen sig undervejs, eller forbliver den det samme?
- En pige sætter scenen og fortæller, hvordan Dronningen havde det. Hvordan passer hendes beskrivelse sammen med lydbilledet?
- Hvilken genre, tror du *Død konge kæmper ikke*, er – og hvorfor?

Indhold og lyd

1. *"De dør alle sammen..."* siger dronningen. Hvordan fremstår hun; bitter, vred, trist, ensom eller andet? Begrund dit svar ved at finde eksempler i Dronningens monolog (1.00-3.00)
2. Ridderen ankommer. Hvad kan han berette?
3. Hvordan er lydbilledet? (3.00-4.20) Inddel lydene i lyd kategorier
4. Hvordan er vejret, da Dronningen rider ud?
5. Hvordan har Dronningen det med Svenskekongen? (4.45-5.20)
6. Hvilke rygter spredes der om Dronningen?
7. Hvordan, synes du, musikken virker for fortællingens stemning, da Dronningen fortæller om Svenskekongen og rygter?
8. Kirkeklokkerne lyder (6.14), hvorfor?
9. *"En død konge kæmper ikke, men det gør en mor"* – hvad mener Dronningen?
10. Hvorfor er det dumdrigt, at Dronningen selv rider ud? (6.50)
11. Dronningen har et flashback (7.40), hvad siger hun om sin søn?
12. Hvordan er lyden under flashback?
13. Hvorfor er Dronningens tanker *"et andet sted"* end på sin døde søn? (8.55)
14. *"Jeg er ikke ufølsom, jeg ser bare virkeligheden"*, hvad mener Dronningen?
15. Hvordan var virkeligheden?
16. Hvem bliver den nye kongesøn, og hvad er begrundelsen for, at det bliver ham? (10.15)
17. Hvilke lyde høres fra 11.30-11.50?
18. Hvem/hvad er det?
19. *"Han er jo dansk nu. Det ved både han og den tyske slægt"* siger Dronningen. Hvordan passer den replik sammen med effektlyden, der følger lige efter?
20. Tror du, alle var enige i den beslutning?
21. Hvordan har Dronningen det med sin nye arving, Erik?
22. Hvordan passer lydbilledet til Dronningens følelser?
23. Hvordan fremstår Dronning Margrete som person?

Vurdering

"*Død konge kæmper ikke*" er en dramatisering af et stykke Danmarkshistorie, hvor historikere kender til fakta, men ikke til de konkrete samtaler, der forgik bag murene i 1387.

Morten Aagaard, der har skrevet manuskript, har således på baggrund af historien skrevet en fiktiv fortælling, og i redigeringsarbejdet har han gennem lydbilledet og dialogen tillagt fortællingen en særlig stemning.

1. Hvad synes du om, at man dramatiserer og dermed måske digter videre på et stykke Danmarkshistorie?
2. Gør det fortællingen bedre, at det netop er en dramatisering med replikker og særskilt lydbillede? Uddyb din begrundelse?
3. Hvordan har du det med Dronning Margrete 1. første reaktion på Olufs død og beslutning på at få en ny arving?
4. Hvordan passer lydbillede sammen med indhold?
5. Hvordan, synes du, de tre stemmer fungerer i forhold til indhold og deres funktion?
6. Hvad kunne du især gode lide ved "*Død konge kæmper ikke*"?
7. Hvad kunne have været anderledes?
8. Hvad synes du om fortællingen som helhed?

Remediering

"*Død konge kæmper ikke*" er en dramatisering af noget faktisk.

Du skal nu remediere lydfortællingen til et andet udtryk. Du kan vælge enten at arbejde alene eller i par/grupper i klassen.

Nyhedsartikel

Du skal forestille dig, du er journalist og sidder på din redaktion. Der tikker en besked ind i din mail indbakke med beskeden: Kongen er død... hvad nu?

Du skal skrive nyheden, der skal på forsiden af landets aviser. Husk, når du skriver, at din komposition skal følge nyhedstrekanten, hvor det vigtige står først. Desuden skal din artikel have en fængende rubrik og underrubrik, samt et billede der passer til teksten.

Paper Cinema resumé

I skal i små grupper skrive, indtale og optage et Paper Cinema resumé af "*Død konge kæmper ikke*" på maks. tre minutter.

Paper Cinema er en videreudvikling af det klassiske papirteater, også kaldet modelteater, hvor papir bliver levendegjort via kameraføring, bevægelse, lys og lyd.

Kulisse og figurer er skabt af papir der filmes, med en fortællestemme lagt over.

Billederne, I finder, til jeres Paper Cinema kan gøres sort/hvide i et foto-redigeringsprogram på computeren, inden de printes ud. Husk, I skal både danne en baggrund og bruge billeder til close-up. Derefter skal billederne klippes ud, der skal evt. sætte en bagside på, så de kan stå af sig selv.

Kulissen dannes ved at lægge et mørkt tæppe eller lignende på et bord. Stil bordet op af en mørk baggrund og begynd at bygge papirkulissen op. I skal optage i et mørkt rum.

Se et elevksempel på en Paper Cinema remediering af novellen "*Karens Jul*"

<https://radiodrama.dk/undervisningsvideoer>

Illustrationer:

"Dronning Margrethes monument. Roskilde Domkirke" af Jacob Kornerup 1825 – 1913.
(open.smk.dk)